

Bornholm
Jnr: 24/01587
Ref. DOBJE
Den 1. november 2024

Referat af 3. bestyrelsesmøde i bestyrelsen for Naturnationalpark Almindingen 28. oktober 2024 kl. 15-17.30

Til stede:

Laila Kildegaard (Formand)
Helle Munk Ravnborg (Bornholms Regionskommunes kommunalbestyrelse)
Flemming Torsten Sørensen (DGI)
Peter Loth Sejersen (Danmarks Jægerforbund)
Miriam Asvarish (Dansk Orienteringsforbund)
Kurt Jensen (Dansk Islandshesteforening)
Hanne Funch (Dansk Ride Forbund)
Ann-Sofie Olsen (Bornholms Køreselskab)
Kim Kock-Hansen (NaturBornholm)
Kurt Pedersen (Viskeledshus)
Gitte Tvilling (Destination Bornholm)
John Holm (Dansk Ornitologisk Forening)
Jesper Lindqvist (Forsvaret)
Simone Azalie (Gruppen Bornholm – nej tak til indhegning af Almindingen NNP)
– deltog fra pkt 3 ved Chr Xs vej
Thor Kure (Bornholms Landbrug & Fødevarer)
Claus Clausen (Danmarks Idrætsforbund)

Afbud:

Michael Stoltze (Danmarks Naturfredningsforening)

Vakant:

Friluftsrådet
Bornholms Travelselskab

Naturstyrelsen:

Søren Friese (Skovrider,)
Dorte Bugge Jensen (Projektleder, ref.)
Mejse Holm (Skovfoged med ansvar for friluftsliv og naturpleje)

1. Velkomst ved formanden

Formanden bød velkommen og bemærkede at der er afbud og vakante pladser som beskrevet ovenfor.

Formanden fortalte, at mødets mål var at give Naturstyrelsen 5 gode råd - eller flere - om friluftsfaciliteter f.eks. til placeringer, materialevalg, farver og bæredygtighed og bød Mejse Holm, der er Naturstyrelsens skovfoged med ansvar for friluftsliv og naturpleje, velkommen.

2. Godkendelse af dagsorden

Dagsorden blev godkendt uden bemærkninger

3. Tema: Friluftsfaciliteter – skovtur (Drøftelse)

Bestyrelsen drøftede de planlagte friluftsfaciliteter og låger på baggrund af Naturstyrelsens faglige oplæg og bestyrelsens input til katalog over friluftsfaciliteter.

Søren Frise, Naturstyrelsen satte rammen ved at minde om at hovedformålet med nationalparkerne er at forbedre natur og biodiversitet og sekundært at fremme især de stille naturoplevelser. Naturstyrelsen har et program som sætter rammerne for udseende og udformning af friluftsfaciliteter som udsigtstårne, shelters mm. Da nationalparken ligger i Natura 2000-område skal der i placering tages hensyn til beskyttede habitatnaturtyper og beskyttede arter.

Ved Trinbrættet blev der besigtiget 2 typer bænke hhv., en prototype på pausebænk på granitsokler og et handicapvenligt borde-bænkesæt med stålstel og forlænget bordplade, så kørestolsbrugere kan sidde for enderne.

Ved vådområdet Hagemyr blev udformning og placering af udsigtstårn drøftet ift. hensyn til den stille naturoplevelse og hensyn til fuglelivet. Mejse Holm, Naturstyrelsen kom med input ift. hvordan stier og faciliteter styrer folks færden, herunder at shelters placeret nær p-pladser giver flere mulighed for at komme ud, da det er nemt.

Ved Fembrovejen fortalte Søren Friese, Naturstyrelsen, at man skal forestille sig at hydrologiprojektet her skaber et vådområde ca. 10 gange Hagemyrs størrelse samt at Rakkerå genslynges på nogen strækninger, som har karakter af lige dybe grøfter. Genopretningen betyder at der ved ekstreme regnskyl ikke lige så hurtigt føres materiale til Rakkerå, som nu hvor vandet føres hurtigt ad dybe grøfter. Der er i sin tid ifm. skovrejsningen for ca. 120 år siden gravet mange grøfter af hensyn til skovdriften. I nationalparken er der i alt ca. 150 km grøfter. Strategiske steder lukkes disse for at området får en mere naturlig hydrologi. Bonusinformation er at det er et godt sted at se dåhjørte i brunst netop nu. De har mange sølesteder langs med vejen.

Ved krydset mellem Chr. Xs Vej og Rømersvej drøftedes mulighederne for at hindre uautoriseret biltrafik på sidevejen til Chr. Xs vej, samtidig med at det ikke hindrer adgang for hestevogne, forsvaret og Naturstyrelsens arbejdskørsel.

Ved indgangen til bisonskoven fremlagde Dorte Bugge Jensen, Naturstyrelsen de overvejelser, der skal gøres for at sikre at sti-låger til gående, cyklister, ryttere og kørestole er funktionelle for brugerne og samtidig kan holde dyrene inde i hegnet.

Bilag 1. Friluftskortet - udsnit til besigtigelse

Bilag 2. Katalog over Friluftsfaciliteter og låger

4. Transport tilbage til Koldekilde

5. Opsamling friluftsfaciliteter -

5 gode råd til Naturstyrelsen om faciliteter

Formanden indledte med at ridse nogen af tidens tendenser for faciliteter op. Herunder trædække a la Ekkodalen, brug af QR-koder, brug af naturen som den er eks. træ-krammere og oplevelserne med alle sanser – lyde, lugte, føle, kulde, varme og vind, brug af naturens materialer med eks. kvashegn og brug af mere skulpturelle kunstinstallationer som f.eks. ved fundstedet for [Solvoguen i Odsherred](#).

Drøftelserne i pkt. 3 omfattede tanker om

- Tilgængelighed - let adgang til faciliteterne er vigtigt for at eks familier kan have samvær i naturen
- Æstetik – herunder hvor synlige faciliteterne er og om de er i udveksling med eks. p-pladser og andre ankomstområder eller enkeltstående.
- Scala – hvor store er faciliteterne
- Farver – Naturstyrelsen kendes på den røde farve

- Naturstyrelsen og formanden har modtaget alle nedenstående input og vil på baggrund af disse til næste møde foreslå en syntese i form af 5 eller flere gode råd som bestyrelsen vil indstille til Naturstyrelsen.

- Bilag 2 blev gennemgået og bidragsyderne knyttede kommentarer til de billeder med faciliteter, som de havde sendt ind. Herudover er nedenstående opsamling på drøftelser og input fra både pkt. 3 og 5

Siddesteder

Kan omfatte naturlige elementer man kan sidde på eller op ad, som træstubbe og stammer samt naturstyrelsens forslag til pausebænke med granit og træ. Elementer bygget sammen med naturen som bænke rundt om træer. At borde-bænkesæt med stålstel er funktionelle og billige i vedligehold, men virker mere industrielle kun bør placeres i overgangszoner mellem natur og kultur, hvor de fungerer i udveksling med eksisterende p-pladser og andre ankomstområder.

Shelters

Det er vigtigt, at de er små for den stille naturoplevelse og flytbare, da det giver fleksibilitet ift. hvordan området udvikler sig. Råt træ, der falder ind i landskabet, blev fremhævet frem for malede udgaver. Der vil altid være muligheden for at male dem på sigt, hvis ønsket.

Udsigtstårn ved Hagemyr

Ved placeringen er det vigtigt med så god en landskabsoplevelse som muligt, herunder medlys så lang tid på dagen som muligt, at det er diskret trukket ind ml. træerne, så det ikke dominerer landskabet samt at det er så langt fra den åbne vandflade som muligt af hensyn til fuglene. At det er sikkert at færdes i herunder gangarealer beklædt med hønsenet, så det ikke er glat og mulighed for adgang med kørestol a la fugletårnet ved Rømersvej, Ølene. Det totrådede el-hegn der i

dag holder publikum væk fra vådområdet forsvinder på sigt. Det kan derfor også på sigt have betydning, at styre publikums færden vha. placering af faciliteten og tilknyttede stier.

Toiletter

Eksempel på muldtoilet af ubehandlet træ som passer ind i naturen.

Hestebomme

Bindebomme til heste ved gode pausesteder f.eks. hovedindgangen blev foreslået. Måske kan de have flere funktioner?

QR –koder

Aktivering af besøgende via historier om naturnationalparken og opgaver som f.eks. find rundt i skoven og sådan begår du dig ift. dyrene.

Faste O-løbsposter

En måde at få folk til at gå efter noget. Kan være del af Dansk orienteringsforbunds projekt [Find vej](#)

Adgang for maskiner

Kørelåger i det eksisterende bisonhegn fungerer godt for indkørsel med landbrugsmaskiner, som stadig kan være nødvendigt ifm. naturplejegræsning mm.

Sti- Låger

Input til funktionaliteten og brugen af sti-låger var at såfremt man skal trække hesten igennem så er det godt med rytterknægte, så man kan stige op igen og noget at binde hesten til. En 1,5 m bred stilåge kan honorere mange brugere herunder træningshestevogne, der er 1,3 m i bredden, men dog ikke turhestevogne som er 1,8 m brede. Naturstyrelsen arbejder på baggrund af input videre med at få lavet nogen prøvelåger i det eksisterende bisonhegn.

Uautoriseret trafik

Begrænsning af uautoriseret kørsel på andre veje end Chr Xs vej reguleres fremadrettet med trafikskilt, da piktogrammerne ikke hjælper noget. Forslag om opsættelse af skilt på Rømersvej ved Sigemøllevejen. Evaluering af om det er nødvendigt med andre foranstaltninger som f.eks. bomme på en måde som stadig sikrer adgang for hestevogne, Forsvaret og Naturstyrelsens arbejdskørsel, når naturnationalparken er etableret.

Bilag 2. Katalog over Friluftsfaciliteter og låger

6. Status for ansøgninger og den videre proces (Orientering)

Naturstyrelsen gav et kort overblik over myndighedsproces ift. nødvendige tilladelser samt en overordnet tidplan frem mod indvielsen.

7. Eventuelt

Medlemmer som deltog i bestyrelseskonferencen gav tilbagemelding på, at det var godt at se så stort et fremmøde, at det rent socialt havde været givtigt, at der om formiddagen ikke var så meget ny viden for dem, da det virkede som mere møntet på de 10 naturnationalparker samt at eftermiddagens første cafe

om dyrevelfærd savnede noget ordstyring, så det ikke var mudderkastningen der tog over.

Dansk Orienteringsforbund deltager i seminar om idrættens vilkår i Naturnationalparker d. 9. november 2024. Miriam har efter mødet konstateret, at det er hendes eget forbund, Dansk Rideforbund og Danmarks Idrætsforbund, som er inviteret og har taget direkte kontakt til Claus og Hanne vedr. samkørsel.

DGI henledte opmærksomheden på at det vil være givtigt, at få en god dialog med Bornholms Skyttecenter, som ligger i Aaker Plantage tæt på naturnationalparkens indgang ved Lille Nydam. Der forventes øget aktivitet og der kunne evt. komme modstrid mellem forskellige brugergrupper og naboers behov ift. larm.

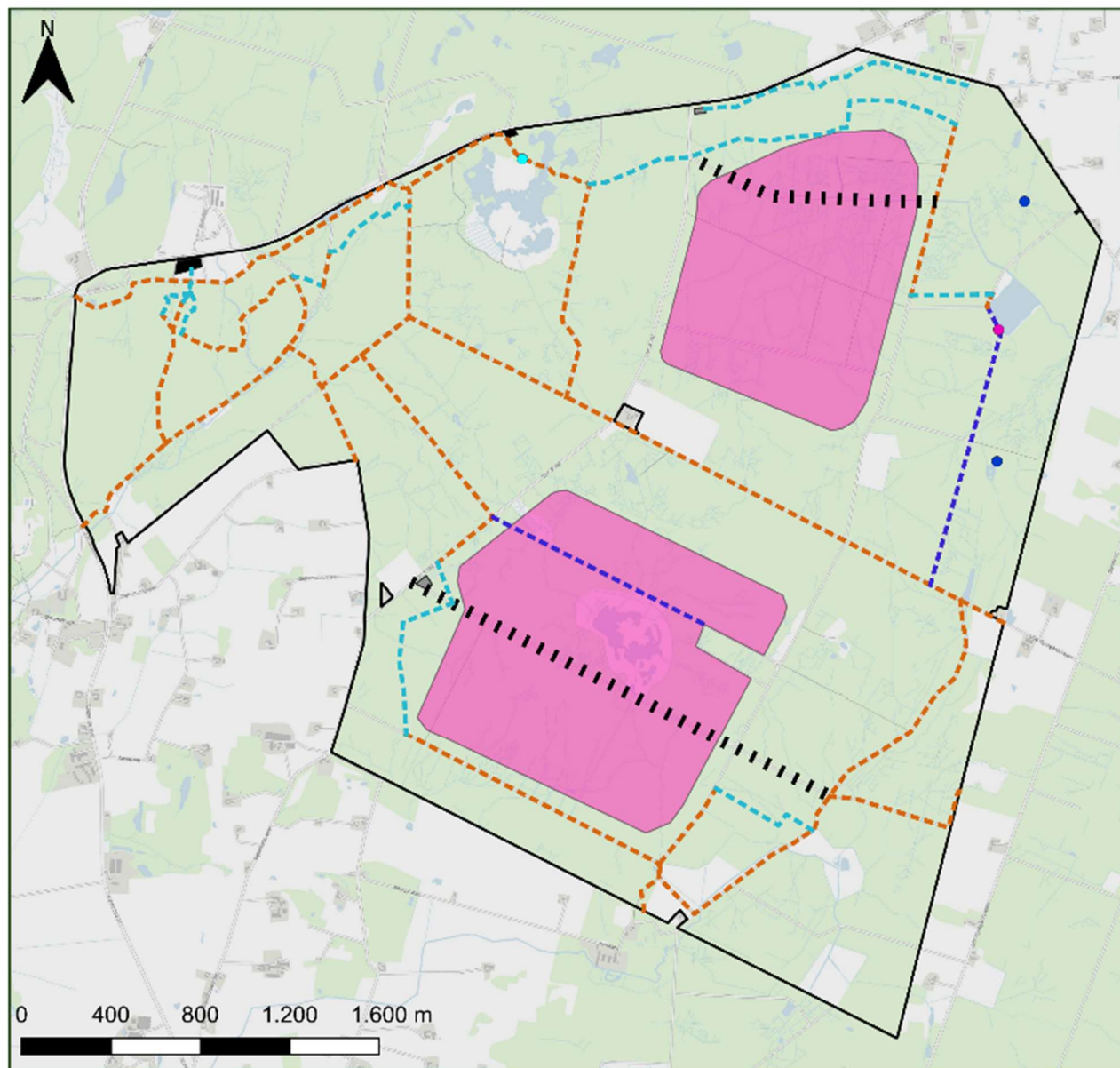
Bornholms Køreselskab vil oprette en Facebook-gruppe, så bestyrelsesmedlemmerne kan dele informationer om relevante arrangementer.

DOF efterlyste noget om monitorering. Dette vil være tema for et af de kommende møder.

Næste møde er 27. januar 2025 kl. 15 til 17.30. Temaet er Hovedindgang og formidling derudover ønsker formanden at foretage en evaluering af bestyrelsesarbejdet.

Der kommer besøg fra Naturnationalpark Hanstholms bestyrelse d. 8.11.24 ca. kl 12 til 16 med udgangspunkt i bisonskoven. Laila, Søren og Dorte deltager. Hvis andre bestyrelsesmedlemmer har lyst til at deltage, så kontakt Dorte på dojje@nst.dk senest d. 5. november.

Bilag 1. Friluftskortet – til brug for pkt 3. Tema: Faciliteter

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Nye og ændrede friluftsfaciliteter

Signaturforklaring

□ Naturnationalpark Almindingen

■ Faunalomme

● Nyt shelter

● Nyt udsigtstårn

● Nyt madpakkehus

Parkeringspladser

■ Udvidet P-plads

■ Etablering af ny P-plads

Stier og veje

--- Eksisterende sti

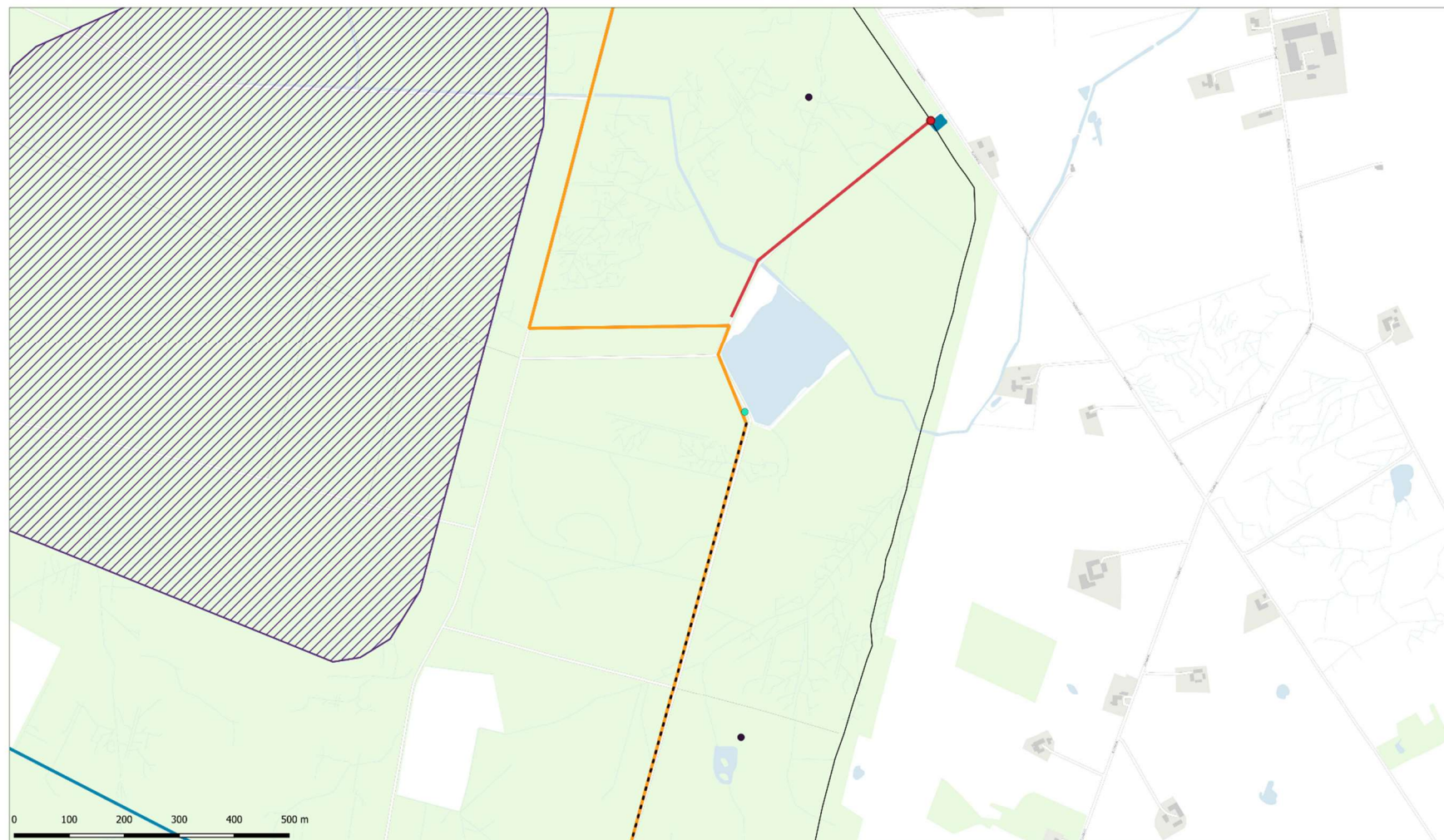
--- Nedlæggelse af vej

--- Etablering af ny sti

--- Skovvej konverteres til sti

Udarbejdet af: Andreas Kristian Wraa Måge
Dato: d. 30/10/2022
Projektion: EPSG:25832
UTM zone: ETRS89 / UTM zone 32N

Bilag 1. Friluftskortet – til brug for pkt 3. Tema: Faciliteter

Hagemyr

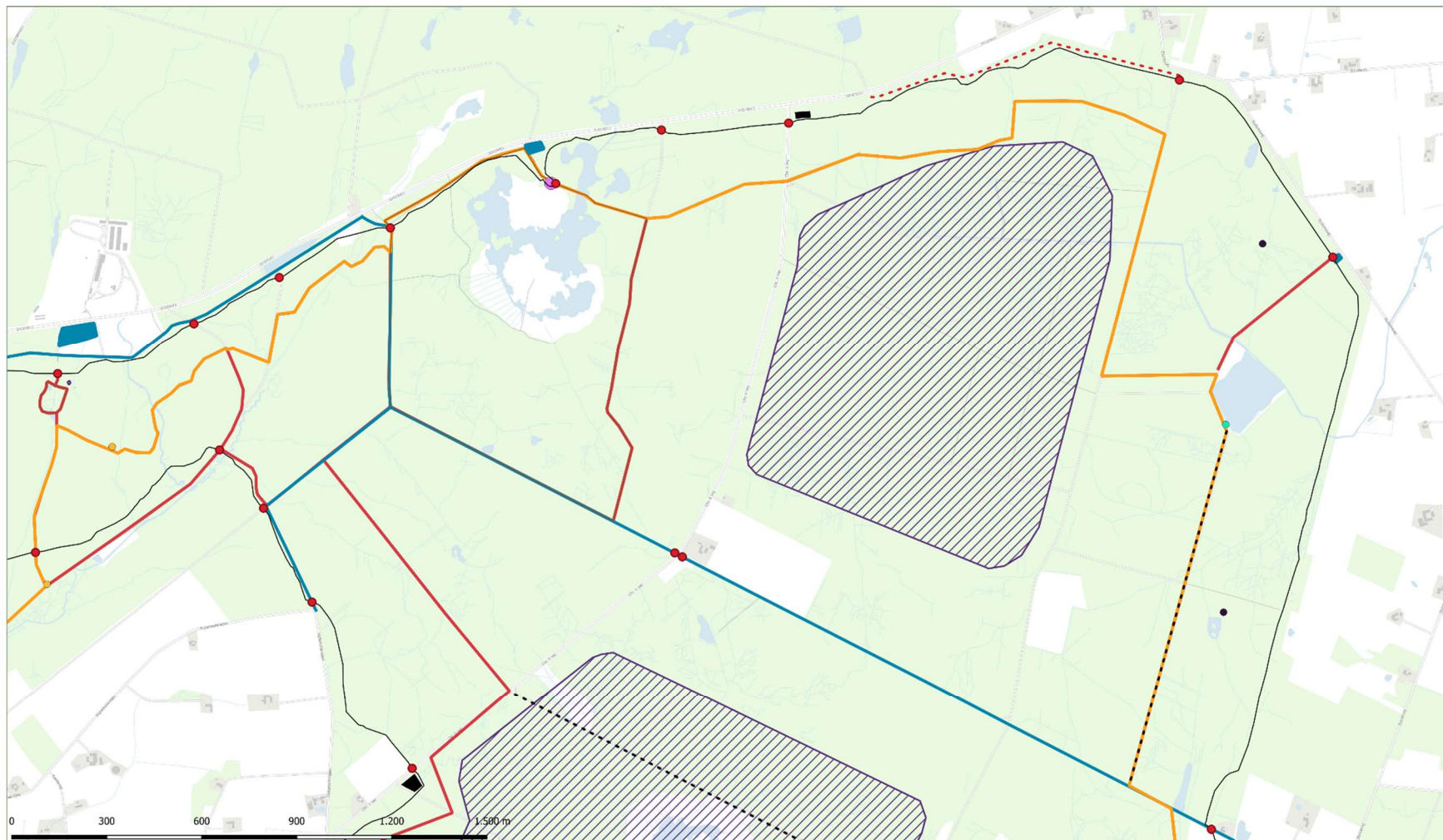
Faciliteter og stier

Udarbejdet af: Dorte Bugge Jensen
Dato: d. 10/10/2024
Projektion: EPSG:25832
UTM zone: ETRS89 / UTM zone 32N

Signaturforklaring

● Indgange	● Nyt shelter	--- Vej nedgraderes til sti	▨ Faunalomme
— NNP_Almindingen_hoejt_hegn	● Nyt udstigtstårn	— Højlyngssti	
■ P-plads udvides	— Markerede vandreruter		

Bilag 1. Friluftskortet – til brug for pkt 3. Tema: Faciliteter

3. bestyrelsesmøde.

Tema Friluftsfaciliteter

Udarbejdet af: Dorte Bugge Jensen

Dato: d. 10/10/2024

Projektion: EPSG:25832

UTM zone: ETRS89 / UTM zone 32N

Signaturforklaring

● Nyt shelter	● Indgange	--- Vej til sti	— Cykelveje
● Nyt udstigtstårn	— Højt hegn	--- Ny rute uden om hegn	▨ Faunalomme
● Udsigtspunkt	■ P-plads udvides	— Højlyngssti	
● Nyt handicapvenligt madpakkehus	■ P-plads - ny	— Markerede vandreruter	

Bilag 2. Katalog over friluftsfaciliteter og sti-låger

Pausebænke

Udsigtsfaciliteter

Shelters

Bilag 2. Katalog over friluftsfaciliteter og sti-låger

Toiletter

Andre faciliteter

Bilag 2. Katalog over friluftsfaciliteter og sti-låger

Sti-låger

Funktion

Holde dyrene inde
Give adgang for besøgende

Dimensioner

Højde – 2 m så kronvildtet holdes inde
Bredde – sikre adgang for gående, cyklister, ryttere og kørestole

Betjening

El, hydraulik, pneumatik, manuelt.....

Udseende

Design ift. vægt, funktion og vedligehold

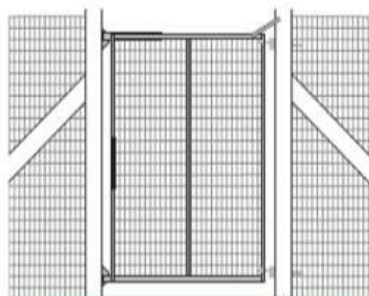

Sti-Låger

Sti-låger eksempler fra andre projekter

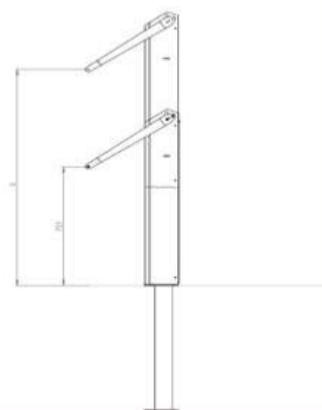
Sti-låge - design

Metallåge 2 m høj

Hydraulisk
åbnemekanisme

Betjening i 2 højder

